

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

HOTĂRÎRE

din 20.12.2011

Nr. 36

cu privire la impunerea obligațiilor speciale preventive S.A. „Moldtelecom” în legătură cu puterea sa semnificativă pe piața furnizării cu ridicata a unor segmente-trunchi de linii închiriate, indiferent de tehnologia utilizată, pentru punerea la dispoziție de capacitate închiriată sau rezervată

În temeiul prevederilor art.9 alin.(1) lit. c), n), u), și ale art.43 alin.(1), (2) lit.a)-c), lit.f)-h), art.44-48, precum și ale art.53 alin.(3), (4) din Legea comunicațiilor electronice nr.241-XVI din 15.11.2007 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 51-54, art. 155);

Luând în considerare Hotărârea Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (în continuare Agenția) privind identificarea pieței furnizării cu ridicata a unor segmente-trunchi de linii închiriate, indiferent de tehnologia utilizată, pentru punerea la dispoziție de capacitate închiriată sau rezervată și desemnarea „Moldtelecom” S.A. cu putere semnificativă pe această piață nr. 23 din 15.09.2011 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 156-159, art. 1439):

În conformitate cu pct.14 și pct.15 lit. b) din Regulamentul Agenției, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.905 din 28 iulie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 143-144, art. 917), **Consiliul de Administrație:**

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă, conform Anexei, Obligațiile speciale preventive ce se impun S.A. „Moldtelecom” (IDNO 1002600048836), în calitate de furnizor cu putere semnificativă pe piața furnizării cu ridicata a unor segmente-trunchi de linii închiriate, indiferent de tehnologia utilizată, pentru punerea la dispoziție de capacitate închiriată sau rezervată.
2. Prezenta hotărâre se completează de drept cu alte reglementări emise de Agenție în acest sens.
3. Dispozițiile prezentei hotărâri nu aduc atingere posibilității Agenției de a stabili alte condiții sau obligații, ori de a le retrage sau modifica pe toate sau o parte din cele impuse prin prezenta hotărâre.
4. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării, se comunică S.A. „Moldtelecom” în termen de 3 zile și se publică pe pagina de Internet a Agenției.
5. Partea dispozitivă a prezentei hotărâri se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

**Președintele
Consiliului de Administrație
Membrul
Consiliului de Administrație**

Sergiu SÎTNIC

Ion POCHIN

Obligații speciale preventive ce se impun S.A. “Moldtelecom”

I. Obligația de asigurarea a accesului la unele elemente specifice ale rețelei și la infrastructura asociată și utilizarea acestora

1. S.A. “Moldtelecom”, în continuare furnizor-ofertant, are obligația, în termenii și condițiile specificate în prezenta Hotărâre, să ofere oricărui furnizor ce solicită, în continuare furnizor-solicitant, servicii de linii închiriate - segmente trunchi, precum și interconectarea acestor cu servicii de linii închiriate-segmente terminale, pentru furnizare de linii închiriate – segmente totale solicitate, sau cu rețeaua proprie a furnizorului-solicitant, sau cu rețeaua unui furnizor terț.

2. Furnizorul-ofertant va oferi furnizorului-solicitant accesul la toate serviciile conexe necesare pentru ca acesta să poată obține accesul și să utilizeze eficient serviciile de linii închiriate segmente-trunchi, incluzând accesul la infrastructura asociată, accesul prin galerii de cabluri și trecerea prin spații tehnologice, accesul la canalizare și stâlpi, colocarea echipamentului, climatizare, energie electrică, căldură, etc. Furnizorul-ofertant are obligația să argumenteze, dacă consideră că o solicitare este nerezonabilă, inclusiv să notifice Agenția.

3. Prin serviciul de linii închiriate segmente-trunchi reglementate, furnizorul-ofertant va asigura o capacitate de transmisie permanentă, dedicată și necomutată furnizorului-solicitant, între orice două puncte de interconectare pentru linii închiriate (situat la fiecare comutator telefonic sau echipament de rețea similar, care reprezintă punctul interconectării rețelei de transport și rețelei de acces ale Furnizorului-ofertant). În acest sens, atât ambele capete ale segmentului de linie închiriată pot fi interconectate cu rețeaua furnizorului-solicitant, cât și doar un singur capăt, celălalt fiind interconectat cu rețeaua unui furnizor terț sau chiar cu o rețea sau un echipament al furnizorului-ofertant.

4. Furnizorul-ofertant va furniza linii închiriate segmente trunchi Ethernet între orice puncte de interconectare pentru linii închiriate ale propriei rețele, de capacități 100 Mbps, 1 Gbps și 10 Gbps, precum și fracționare din acestea.

5. Pe segmente ale rețelei de transport (fiecare delimitate prin două puncte de interconectare pentru linii închiriate), pe care Furnizorul-ofertant operează conexiuni SDH, acesta va furniza pentru orice furnizor-solicitant linii închiriate cel puțin de capacitate STM-1 și de capacități xE1.

6. Pe segmente ale rețelei de transport (fiecare delimitate prin două puncte de interconectare pentru linii închiriate), pe care Furnizorul-ofertant operează conexiuni MPLS, acesta va furniza pentru orice furnizor-solicitant VPN tuneluri MPLS, de capacități 100 Mbps, 1 Gbps și 10 Gbps, precum și fracționare din acestea.

7. Pe segmente ale rețelei de transport (fiecare delimitate prin două puncte de interconectare pentru linii închiriate), pe care Furnizorul-ofertant operează conexiuni WDM (DWDM sau CWDM), acesta va furniza pentru orice furnizor-solicitant servicii de închiriere de capacități WDM (lungimi de undă λ).

8. Furnizorul-ofertant va răspunde furnizorului-solicitant în termen de până la 15 zile lucrătoare de la data primirii unei solicitări de furnizare a liniilor închiriate segmente-trunchi , inclusiv pentru servicii conexe sau acces la noi locații de colectare a serviciilor de linii închiriate segmente-trunchi, indicând soluțiile, inclusiv termenele de livrare a capacităților și serviciilor solicitate, a accesului la aceste servicii și interconectarea lor cu rețeaua furnizorului-solicitant sau a unui furnizor terț indicat de acesta, precum și disponibilitatea încheierii acordului pentru linii

închiriate sau includerii liniei închiriate într-un acord existent.. În caz dacă se refuză acordarea serviciilor solicitate, inclusiv parțială, furnizorul-ofertant va justifica motivul refuzului și îl va comunica în scris furnizorului-solicitant, în termenul de 15 zile lucrătoare din data depunerii solicitării..

9. Lipsa capacităților disponibile pentru satisfacerea unei solicitări sau rezervarea lor pentru necesitățile proprii ale furnizorului-ofertant sau de către alți furnizori nu poate fi motiv pentru refuz de acordare a serviciilor de linii închiriate segmente-trunchi. În cazul lipsei capacităților disponibile necesare pentru satisfacerea solicitării sau rezervării lor, furnizorul-ofertant va lărgi în măsură necesară capacitățile sale de acces și le va pune la dispoziția furnizorului-solicitant în maxim 6 luni din momentul solicitării sau va pune la dispoziția furnizorului-solicitant segmente de fibră optică sură.

10. Furnizorul-ofertant va oferi serviciile de linii închiriate segmente-trunchi și serviciile conexe fără a condiționa furnizarea lor de achiziționarea concomitentă de către furnizorul-solicitant a unor produse sau servicii, pe care acesta nu le solicită, sau de achiziționarea unui volum impus de produse sau servicii, care ar excede volumul solicitat, sau impunerea oricăror condiții sau limitări comerciale, tehnice sau de altă natură care nu sunt necesare furnizării serviciilor solicitate.

11. În cazul defectării oricărui element de infrastructură de rețea, serviciu conex sau infrastructură asociată a furnizorului-ofertant, care afectează funcționarea în condiții normale a serviciilor de linii închiriate segmente-trunchi, furnizorul-ofertant va demara activitățile necesare pentru localizarea și remedierea, chiar provizorie, a defecțiunii, precum și pentru înlăturarea sau pentru limitarea eventualelor pagube:

a) în cadrul programului de lucru – în maxim o oră de la comunicarea defecțiunii de către furnizorul-solicitant interconectat sau de la momentul la care defecțiunea a ajuns la cunoștința furnizorului-ofertant pe orice altă cale.

b) în afara programului de lucru – în maxim 8 ore de la comunicarea defecțiunii de către furnizorul-solicitant interconectat sau de la momentul în care defecțiunea a ajuns la cunoștința furnizorului-ofertant pe orice altă cale.

c) termenul remedierii, cel puțin provizorii a deranjamentelor/ defecțiunilor, dar care permite funcționarea interconectării, nu trebuie să depășească 24 ore.

12. Cheltuielile aferente remedierii defecțiunilor în zona sa de responsabilitate vor fi suportate în întregime de către furnizorul-ofertant, cu excepția cazului în care se dovedește că furnizorul-solicitant este responsabil de defecțiunea produsă.

13. În cazul unor operațiuni de reamenajare sau modernizare a rețelei sale, ce pot afecta furnizarea serviciilor de segmente trunchi de linii închiriate, furnizorul-ofertant este obligat să asigure ca furnizorul-solicitant să beneficieze în continuare de serviciile date în condiții de preț și calitate nu mai puțin favorabile decât cele inițiale.

14. Furnizorul-ofertant va oferi servicii de colocare fizică, iar în lipsa posibilităților pentru aceasta va oferi servicii de colocare virtuală, la orice punct de interconectare pentru linii închiriate, în condiții echivalente celor stabilite prin Hotărârea Consiliului de Administrație al Agenției nr.5 din 28.03.2011.

15. În cazul în care furnizorul-ofertant refuză să furnizeze colocarea, accesul la serviciile de linii închiriate-segmente trunchi sau serviciile conexe necesare acestui serviciu, furnizorul-solicitant poate solicita Agenției inspectarea capacităților în vederea aprecierii refuzului și să asiste la inspectarea dată.

16. În cazul în care furnizorul-solicitant alege colocare distantă, furnizorul-ofertant este obligat să asigure condiții pentru ca furnizarea serviciilor de segmente de linii închiriate să fie realizată. Prin colocare distantă furnizorul-solicitant instalează echipamentele sale în spații ce nu aparțin sau nu sunt operate de furnizorul-ofertant. În acest caz, furnizorul-ofertant va instala, opera și repara segmentul cuprins între echipamentul propriu și punctul la care furnizorului-solicitant i se oferă posibilitatea accesului la serviciile de segmente de linii închiriate.

17. Furnizorul-ofertant va oferi furnizorului-solicitant posibilitatea de a instala și conecta în spațiul fizic alocat echipamentul necesar pentru utilizarea serviciilor de segmente trunchi de linii

închiriate, inclusiv pentru interconectarea acestor cu rețeaua de transport a furnizorului-solicitant sau a unui furnizor terț care utilizează servicii de colocare. Furnizorul-ofertant nu va impune furnizorului-solicitant cerințe de securitate privind echipamentele acestuia mai stricte decât acelea pe care le practică pentru propriile echipamente care asigură transmisie de astfel de capacități.

18. Furnizorul-ofertant nu va condiționa sau limita posibilitatea furnizorilor-solicitanți să utilizeze spațiile de colocare, obținute pentru utilizarea serviciilor de linii închiriate, și echipamentele colocate pentru accesul la alte servicii și nici nu va cere furnizorilor-solicitanți să închirieze și/sau instaleze facilități aparte sau suplimentare.

19. Dacă într-o solicitare de servicii de segmente trunchi de linii închiriate și/sau de servicii de colocare la o anumită adresă se indică argumentat o dată la care se solicită punerea la dispoziție a acestor servicii și care este ulterioară termenelor ce decurg din prezentele obligații pentru punerea la dispoziție, acestea urmează să fie puse la dispoziție la data solicitată. Dacă pentru aceasta este nevoie de rezervarea capacităților date și furnizorul-ofertant o solicită, furnizorul-ofertant le poate rezerva după furnizorul-solicitant și poate percepe prețuri pentru capacitățile rezervate începând cu data când comunică furnizorului-solicitant că aceste capacități pot efectiv fi furnizate și îi sunt rezervate.

II. Obligația de asigurare a transparenței, inclusiv de publicare a Ofertei de Referință pentru servicii de linii închiriate

20. Furnizorul-ofertant are obligația să publice, în termen de 4 luni de la intrarea în vigoare a prezentei hotărâri, condițiile de furnizare a serviciilor de linii închiriate - segmente trunchi în Oferta de Referință pentru Linii Închiriate (ORLI) și în Acordul-tip pentru linii închiriate, care va fi parte a ORLI, pe care acesta este obligat să le publice în conformitate cu Hotărârea Consiliului de Administrație al Agenției nr. 35 din 20 decembrie 2011 „cu privire la impunerea obligațiilor speciale preventive S.A.”Moldtelecom” în legătură cu puterea sa semnificativă pe piața de furnizare cu ridicata a unor segmente terminale de linii închiriate, indiferent de tehnologia utilizată, pentru punerea la dispoziție de capacitate închiriată sau rezervată”. ORLI și Acordul-tip pentru linii închiriate vor fi conforme prezentelor obligații și vor reprezenta un angajament public de a furniza servicii de linii închiriate segmente trunchi și servicii conexe oricărui furnizor-solicitant, în toate locațiile publicate și în condițiile și termenii anunțați.

21. ORLI trebuie să fie suficient de detaliată pentru a permite furnizarea segmentelor-trunchi de linii închiriate la toate punctele rețelei unde acest lucru este fezabil din punct de vedere tehnic și pentru a asigura că furnizorii-solicitanți nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat.

22. Furnizorul-ofertant are obligația să actualizeze ORLI de fiecare dată când acest lucru este necesar, precum și să transmită Agenției și să publice pe pagina sa de Internet proiectul oricărei modificări sau completări, inclusiv într-o formă digitală care să permită identificarea cu ușurință a elementelor actualizate sau modificate prin utilizarea unui format diferit al modificărilor (inclusiv textului eliminat). Modificarea și completarea ORLI și acordului-tip pentru linii închiriate trebuie să fie justificată.

23. Termenii și condițiile din ORLI vor corespunde obligațiilor impuse prin prezenta Hotărâre și vor include, dar nu se vor limita la următoarele date și informații vizînd:

- a. Punctele de interconectare pentru linii închiriate segmente trunchi și serviciile disponibile în aceste puncte, inclusiv tehnologii, capacități;
- b. Condițiile tehnice de furnizare a serviciilor de linii închiriate, inclusiv: interfețele tehnice, protocoale sau alte tehnologii cheie care sunt esențiale pentru interoperabilitatea serviciilor;
- c. prețurile pentru fiecare tip de linie închiriată trunchi, incluzînd prețurile de conectare și prețurile de utilizare;
- d. prețurile pentru orice serviciu conex serviciilor de linii închiriate;

- e. mențiuni privind parametrii asigurați de calitate a serviciilor furnizate, mărimea și termenele de achitare a compensațiilor pentru nerespectarea nivelului minim de calitate;
- f. specificațiile tehnice pentru echipamente și cabluri, inclusiv cerințele tehnice față de echipamentele furnizorilor-solicitanți;
- g. cerințele și procedura de acces la echipamentele și spațiile colocate ale personalului furnizorilor-solicitanți;
- h. orice restricții existente referitoare la echipamente utilizate sau colocate și termenii când acestea vor fi înlăturate;
- i. procedura de plasare a comenzilor pentru servicii de linii închiriate ;
- j. termenul de livrare pentru fiecare tip de linie închiriată;
- k. procedurile și termenele de înlăturare a defectelor/deranjamentelor pentru fiecare tip de linie închiriată și opțiuni pentru înlăturarea cu prioritate a lor;
- l. despăgubiri, cazurile și procedura de acordare a despăgubirilor, precum și cuantumul despăgubirilor minime pentru depășirea termenilor de înlăturare a deranjamentelor și/sau pentru depășirea termenilor de livrare a liniilor închiriate;
- m. testele de interoperabilitate necesare pentru fiecare tip de linie închiriată;
- n. alte informații și prevederi ce decurg din obligațiile stabilite prin prezenta Hotărîre.

24. Informațiile prevăzute la pct. 23 din prezenta Hotărîre, vor fi publicate în format tabelar, care să permită accesarea și prelucrarea cu ușurință a datelor, utilizînd aceeași convenție de notare pentru elementele comune de rețea incluse în diferite fișiere.

25. Acordul-tip pentru linii închiriate va fi rezonabil și va fi structurat în așa mod încît să permită furnizorilor-solicitanți selectarea serviciilor necesare din lista serviciilor oferite, disponibile în ORLI și să semneze acordul fără negocieri suplimentare, cu excepția cazului în care furnizorii-solicitanți necesită servicii sau facilități suplimentare.

26. În cazul în care furnizarea unui serviciu sau facilitate este condiționată în practică de furnizarea unui alt serviciu sau facilitate, această relație se menționează în mod clar în ORLI.

27. Furnizorul-ofertant va fi gata să semneze acordurile bazate pe ORLI și Acordul-tip pentru linii închiriate odată cu publicarea lor.

28. În cazul în care, furnizorul-ofertant intenționează să modifice sau să completeze ORLI sau acordul-tip pentru linii închiriate, proiectul modificărilor sau completărilor va fi depus la Agenție, în format electronic și pe suport de hîrtie, cu cel puțin 30 de zile calendaristice înainte de data planificată pentru punerea în aplicare a modificărilor și vor fi publicate pe pagina de Internet a furnizorului-ofertant cu cel puțin 15 zile înainte de data punerii în aplicare. În cazul unor modificări de structură sau mai mult de 50% din conținutul ORLI sau acordului-tip pentru linii închiriate, proiectul trebuie depus la Agenție cu cel puțin 4 luni înainte de data intenționată pentru punerea în aplicare și publicat pe pagina de Internet a furnizorului-ofertant cu cel puțin 2 luni înainte de data punerii în aplicare, cu excepția cazului în care modificarea sau completarea se realizează la cerința Agenției.

29. Termenul pentru negocierea acordului pentru furnizare de servicii de linii închiriate sau modificării lui (inclusiv a suplimentării lui cu servicii noi sau capacități noi ale serviciilor existente) va fi unul rezonabil, dar nu va depăși 20 de zile din data depunerii solicitării de către furnizorul-solicitant.

30. Furnizorul-ofertant va depune la Agenție copiile oricăror acorduri încheiate pentru linii închiriate și oricăror modificări sau amendamente la aceste acorduri în termen de 10 zile lucrătoare de la data încheierii, modificării sau amendării acordurilor.

31. Modul de compensare a prejudiciilor cauzate de nerespectarea termenilor stabiliți și/sau a condițiilor stabilite pentru furnizarea serviciilor de linii închiriate și/sau a oricărui serviciu conex, sau de remedierea cu întîrziere a defecțiunilor va fi stabilit în acordul încheiat între părți și ORLI și va prevedea cel puțin acoperirea prejudiciilor furnizorului-solicitant cauzate în legătură cu imposibilitatea de a beneficia de serviciile de linii închiriate pentru perioada respectivă.

32. Orice modificare adusă de furnizorul-ofertant rețelei sale sau spațiilor de colocare, care ar putea afecta segmentele de linii închiriate de care beneficiază un furnizor-solicitant, va fi plasată pe pagina de Internet proprie și va fi comunicată furnizorului-solicitant cu cel puțin 1 luni înainte de efectuarea modificărilor în cauză. Orice măsuri ale furnizorului-ofertant ce pot avea ca rezultat imposibilitatea furnizării în continuare a serviciului de linii închiriate vor fi comunicate furnizorului-solicitant cu cel puțin 6 luni înainte de întreprinderea măsurilor preconizate. ORLI va fi modificată în termeni utili pentru a reflecta modificările efectuate rețelei sau spațiilor.

33. Furnizorul-ofertant are obligația să prezinte Agenției trimestrial rapoarte privind serviciile de linii închiriate furnizate, în conformitate cu reglementările suplimentare stabilite de Agenție.

III. Obligația de neadmitere a discriminării

34. Furnizorul-ofertant nu va condiționa furnizarea serviciilor de segmente trunchi de linii închiriate, colocare sau a altor servicii, pe care este obligat să le ofere, prin cerințe de achiziționare de către furnizorul-solicitant a altor servicii decât cele solicitate, sau de angajare a unui volum minim de servicii, care ar fi mai mare decât unitățile de servicii descrise în ORLI.

35. Obligația de neadmitere a discriminării în legătură cu furnizarea segmentelor trunchi de linii închiriate în rețeaua furnizorului-ofertant va fi realizată în următoarele condiții:

1. furnizorul-ofertant va oferi condiții echivalente, în circumstanțe echivalente, tuturor furnizorilor-solicitanți sau furnizorilor care beneficiază deja de servicii de segmente trunchi de linii închiriate;
2. furnizorul-ofertant va pune la dispoziția oricărui furnizor-solicitant servicii și informații necesare pentru achiziționarea segmentelor trunchi de linii închiriate, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește termene, condiții, calitate și prețuri, nu mai puțin favorabile decât cele de care beneficiază propriile servicii (activități) de vânzări cu amănuntul sau orice persoane afiliate, filiale sau parteneri;
3. furnizorul-ofertant va aloca capacități de rețea pentru a furniza servicii de linii închiriate oricărui furnizor-solicitant în mod nediscriminatoriu în raport cu propriile servicii și activități care utilizează servicii interne de capacități.

36. Furnizorul-ofertant, în cazul în care va oferi filialelor, persoanelor afiliate sau partenerilor săi ce operează pe o piață cu ridicata sau cu amănuntul condiții de furnizare a segmentelor trunchi de linii închiriate mai favorabile decât cele prevăzute în ORLI, va oferi aceste condiții tuturor furnizorilor-solicitanți, pe principii nediscriminatorii, iar ORLI va fi modificată în vederea reflectării acestor condiții în calitate de ofertă publică.

37. Furnizorul-ofertant va lua toate măsurile necesare pentru a putea demonstra în orice moment, la solicitarea Agenției, că nu discriminează între furnizorii-solicitanți, pe de o parte, și propriile servicii sau serviciile furnizate persoanelor din același grup, pe de altă parte, în ceea ce privește furnizarea serviciilor de linii închiriate segmente-trunchi.

38. Furnizorul-ofertant va trata în mod egal, după principiul primul venit-primul deservit, solicitanții de servicii de linii închiriate segmente-trunchi.

IV. Obligația referitoare la controlul prețurilor, inclusiv obligația de fundamentare a prețurilor în funcție de costuri

39. Furnizorul-ofertant are obligația de orientare a prețurilor pentru furnizarea tuturor serviciilor de segmente trunchi de linii închiriate ce reies din prezentele obligații, inclusiv a serviciilor conexe acestora, la costul incremental mediu pe termen lung (LRAIC).

40. Până la data la care prețurile aferente segmentelor trunchi de linii închiriate vor putea fi determinate pe baza modelului de calculare a costului conform pct. 39, furnizorul-ofertant va stabili prețuri pentru serviciile de segmente trunchi de linii închiriate în funcție de metodă rezonabilă

proprie de calculare a costurilor, care nu le-ar depăși pe costurile deplin alocate. Agenția poate cere furnizorului-ofertant justificarea prețurilor stabilite conform acestui punct.

41. Furnizorul-ofertant va publica, inclusiv în ORLI, prețurile la serviciile de segmente trunchi trunchi de linii închiriate stabilite.

IV. Obligația privind evidența contabilă separată

42 Furnizorul-ofertant are obligația de a ține evidența contabilă separată, în cadrul contabilității interne de gestiune, pentru toate activitățile care au legătură cu furnizarea de linii închiriate segmente-trunchi, cu rețeaua publică de comunicații electronice pe care o operează.

43 Furnizorul-ofertant va îndeplini obligația de evidență contabilă separată conform reglementărilor relevante, aprobate de Agenție.

44 Furnizorul-ofertant va publica anual cel puțin pe pagina sa de Internet, în conformitate cu reglementările relevante aprobate de Agenție, o declarație privind implementarea evidenței contabile separate.

45 Furnizorul-ofertant va supune verificării din partea unui auditor modul de implementare a evidenței contabile separate, va publica cel puțin pe pagina sa de Internet și va prezenta Agenției raportul de audit relevant anual, pînă la data de 31 mai a fiecărui an următor anului de raportare.